

УДК 159.95

Фейрчалд Сара

*студентка факультету психології та наук про мозок
Університету Делавара (США)*

КУЛЬТУРНА ІДЕНТИФІКАЦІЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ МОВИ МОНО-, БІ- ТА ТРИЛІНГВАМИ

Стаття присвячена дослідженню зв'язку між мовою та культурою. У білінгвальних спільнотах вибір тієї чи іншої мови часто виступає маркером культурної ідентифікації. Здійснюване індивідом під час спілкування переключення з однієї системи кодів (знакової системи) на іншу, перехід з однієї мови на іншу також виступає засобом вираження його соціальної та культурної приналежності. У пропонованому дослідженні розглядається взаємозв'язок між культурною ідентифікацією та мовленнєвими вміннями англомовних монолінгвів (США), вельсько-англомовних білінгвів (Вельс), іспансько-англомовних білінгвів (США), україно-російсько-англомовних трилінгвів (Україна). Здійснено кореляційний, багатофакторний регресійний та однофакторний дисперсійний аналіз отриманих даних.

Ключові слова: мовленнєві вміння, культурна ідентифікація, білінгвізм, переключення системи кодів, психолінгвістика, крослінгвістичний та кроскультурний аналіз.

Постановка проблеми. Будучи інтегральним компонентом культури, мова є одним з ключових факторів, що визначає відмінності між громадами і навіть країнами. Разом із тим існують і певні виключення, котрі свідчать про нетотожність мовного та культурного середовища. Так, наприклад, за наявності в Аргентині та Іспанії різних культурних традицій там використовується одна мова – іспанська; і навпаки, деякі регіони Вельса, де розмовляють виключно вельською, мають культуру, подібну до сусідніх англомовних країн. Можна навести й інші факти, котрі вказують на складні та неоднозначні взаємовідношення між мовою та культурою. В зв'язку з цим виникає питання про те, як пов'язаний вибір індивідом мови для спілкування в білінгвальному середовищі з його культурною

ідентичністю та яким чином здійснюване ним переключення з однієї системи кодів (знакової системи) на іншу, перехід з однієї мови на іншу маркує його соціокультурну приналежність [2].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У нещодавньому дослідженні С. Altman та ін., виконаному на матеріалі російсько-єврейських білінгвальних сімей, що живуть в Ізраїлі, було встановлено вплив мовленнєвих настанов батьків (parents language attitudes) на лінгвістичні здібності (linguistic abilities) дітей дошкільного віку та суб'єктивне оцінювання ними власних мовленнєвих умінь (self-rated language proficiency), а також на їхні навички переключення з однієї знакової системи на іншу (code-switching habits) [1]. Зокрема, було з'ясовано, що діти російськомовних батьків частіше переключаються з російської на іврит, ніж навпаки. Крім цього, вони, на відміну від дітей, чиї батьки займають білінгвальну позицію, краще виконують завдання на об'єктивне оцінювання вмінь спілкуватись російською (гірше – на івриті). Залежності між батьківськими мовленнєвими настановами та здатністю дітей продукувати складні речення на івриті та російській мові виявлено не було. Таким чином, отримані С. Altman результати дозволяють лише побічно припустити наявність зв'язку між мовленнєвими настановами батьків та культурною ідентифікацією дітей: у російськомовних сім'ях – здебільшого з російською культурою, в білінгвальних – з ізраїльською. Практично відсутні в літературних джерелах і дані про співвідношення культурної ідентифікації та об'єктивних мовленнєвих умінь осіб інших вікових категорій, зокрема, дорослих. З огляду на це, **мета** роботи полягала в емпіричному дослідженні взаємозв'язків між культурною ідентифікацією, суб'єктивним оцінюванням мовленнєвих умінь, об'єктивною оцінкою мовленнєвих умінь та гальмівним контролем у спілкуванні (inhibitory control) дорослих.

Виклад основного матеріалу дослідження. У ході дослідження було сформовано 4 групи респондентів: 1) англомовні монолінгви у США; 2) вельсько-англомовні білінгви у Вельсі; 3) іспансько-англомовні білінгви у США;

4) україно-російсько-англомовні трилінгви в Україні. До першої групи увійшли 32 особи (18 дівчат та 14 хлопців) – випускники університету Делавару (США) – віком від 18 до 23 роки

($\bar{x} = 18.81$). Друга група представлена 16 білінгвами (5 дівчат та 11 хлопців), що мешкають у м. Бангор (Вельс, Велика Британія).

Їхній вік варіювався від 21 до 78 років ($\bar{x} = 49$). Третя, білінгвальна вибірка була сформована із 18 студентів (14 дівчат та 4 хлопці) університету Пенсильванії (США) віком 18-23 роки

($\bar{x} = 19.9$), які вирости в іспаномовному сімейному середовищі, але використовують англійську мову під час навчання, роботи та спілкування поза сімейним колом. Четверту, трилінгвальну групу склали 38 студентів та викладачів (27 дівчат та 11 хлопців) Полтавського національного педагогічного

університету (Україна) віком 18-39 років ($\bar{x} = 21.08$). Участь в експерименті оплачувалась: у першій та третій групах – по 10\$ за годину кожному досліджуваному; у другій – 6£ за годину; у четвертій – 75 гривень за 40 хвилинну сесію.

При організації дослідження ми виходили з припущення, що культурна ідентифікація виявляється лише в мовленнєвих настановах, а не в актуальних уміннях. У цьому випадку культурна ідентифікація радше буде корелювати із суб'єктивним оцінюванням мовленнєвих умінь, ніж із результатами їхнього об'єктивного вимірювання. Проте, у будь-якому випадку, почуття культурної ідентифікації може бути асоційоване із самим процесом використання тієї чи іншої мови.

Дослідження проводилося індивідуально в затишному приміщенні в присутності експериментатора. Всі групи респондентів спочатку виконували «Опитувальник мовленнєвої історії» (Language history questionnaire), що виявляє рівень суб'єктивної оцінки власних мовленнєвих умінь, досвід вивчення певної мови та ідентифікацію з відповідною культурою або культурами. В підвибірці англомовних монолінгвів оцінювалася ідентифікація респондентів з

американською культурою, у підвибірці вельсько-англомовних білінгвів – з вельською культурою, у підвибірці іспансько-англомовних білінгвів – з американською та іспанською культурою, у підвибірці україно-російсько-англомовних трилінгвів – з українською культурою. Респонденти оцінювали за 10-бальною шкалою ступінь ідентифікованості з культурою та рівень розвитку мовленнєвих вмінь.

Надалі здійснювалося об'єктивне вимірювання вмінь мовленнєвої продуктивності з використанням *тестів найменування картинок* (picture naming tasks). Досліджуваному пропонувалося назвати вголос якомога швидко та точно картинки, розташовані в наборах по 60 або 64 рядків. Для деяких груп тест повторювався декілька разів на різних мовах. Англомовним монолінгвам та україно-російсько-англомовним трилінгвам пропонувався стандартний «*Бостонський тест найменування*» (Boston Naming task) для вимірювання мовленнєвих умінь [6]. 60 рядків картинок зі зростаючим рівнем складності пред'являлися на монітор комп'ютера, і щойно респондент вербалізував відповідь, картинка з екрану зникала. Англомовні монолінгви виконували завдання англійською, трилінгви – українською. В обох групах використовувався пакет програм для мультимедійної презентації OpenSesame [7]. Обом групам білінгвів пропонувався завдання, подібне до «Бостонського тесту найменування», що містило 64 лінії картинок, узятих з [11]. Експозиція картинок здійснювалася з використанням програм E-Prime 2.0 для мультимедійної презентації [10] у випадковому режимі з їхнім зникненням після відповіді респондента. Картинки обирались з урахуванням легкості їхньої ідентифікації та зростання рівня їхньої складності. Білінгви виконували тест на кожній із мов. Аналізувалися точність (правильність) відповіді та час реакції.

Також використовувалися: *тест розуміння мови* (language comprehension task) – у підвибірці англійських монолінгвів; *тест переключення знакових систем* (code-switching task) – у підвибірці іспансько-англомовних білінгвів; *методика вимірювання гальмівного контролю в спілкуванні* (measure of

inhibitory control) – у підвибірці україно-російсько-англомовних трилінгвів.

Для вимірювання здатності розуміти мову застосовувався *тест лексичного рішення* (lexical decision task). Досліджуванам на екрані комп'ютера пред'являлися рядки літер та пропонувалося натиснути на клавішу у випадку знаходження серед літер англійських слів. Оцінювався час реакції та точність (правильність) відповідей.

Сутність тесту переключення знакових систем, проведеного у підвибірці іспансько-англомовних білінгвів, полягала в тому, що досліджуванам пропонувалося назвати кожну з 64 картинок, використовуючи прийменник та іменник у заданих експериментатором чотирьох комбінаціях: англійський прийменник та англійський іменник, іспанський прийменник та іспанський іменник, англійський прийменник та іспанський іменник, іспанський прийменник та англійський іменник. Оцінювалися час реакції та точність (правильність) відповідей лише при виконанні досліджуваними двох останніх проб, котрі, власне, й пов'язані з переключенням знакових систем.

Для вимірювання здатності відгальмовувати неправильні відповіді був використаний класичний *тест Фланкера* (Flanker task). Він полягає у наступному. Досліджуваний шляхом натискування на клавішу має віддиференціювати співпадіння (проба 1) або неспівпадіння (проба 2) напряму основної стрілки з напрямом оточуючих її додаткових стрілок. Загальна здатність респондента відгальмовувати непотрібні відповіді обчислювалася шляхом віднімання швидкості виконання проби 1 від швидкості виконання проби 2. Чим меншим є отримане значення, тим вищий гальмівний контроль¹.

¹ У науковій літературі існують припущення (котрі викликали численні дискусії [3; 5]) про те, що краще виконання білінгвами порівняно з монолінгвами даної або подібної за змістовою спрямованістю методики [4] пояснюється необхідністю постійно відгальмовувати ними невикористовувану мову (not-in-use language)

Точність (правильність) відповідей на завдання, пов'язані з найменуванням картинок, визначалася носієм відповідної мови. Первинний аналіз часу реакції (ЧР) для всіх тестів передбачав виключення з подальшої обробки неправильних відповідей, надто швидких (> 300 мс) та надто повільних (> 3000 мс) відповідей, а також відповідей, які відхилялися від середньоарифметичного більше, ніж на 2,5.

Надалі всі отримані в експерименті кількісні дані зазнали процедури кореляційного аналізу.

У підвибірці англомовних монолінгвів обчислювався кореляційний зв'язок між такими змінними: ступінь ідентифікації з американською культурою (CULTID), суб'єктивна оцінка уміння спілкуватись англійською мовою (SRENPROF) та іноземною (SRLFPROF) мовою, точність розуміння англійської мови (COMPACC), ЧР при виконанні завдань на розуміння англійської мови (COMPRТ), правильність називання картинок англійською мовою (PRODACC), ЧР при виконанні завдань на продукування речень англійською мовою (PRODRT), гальмівний контроль (IC).

У підвибірці вельсько-англомовних білінгвів виявлявся кореляційний зв'язок між такими змінними: ступінь ідентифікації з вельською культурою (CULTID), мотивація спілкування англійською (ENMOTIV), суб'єктивна оцінка уміння спілкуватись вельською (SRWPROF) та англійською (SRENPROF) мовами, правильність називання картинок вельською (WPRODACC) та англійською (ENPRODACC) мовами, ЧР при виконанні завдань на продукування речень вельською (WPRODRT) та англійською (ENPRODRT) мовами.

У підвибірці іспансько-англомовних білінгвів обчислювався кореляційний зв'язок між такими змінними: ступінь ідентифікації з американською (AMCULTID) та іспанською (HISPCULTID) культурою, суб'єктивна оцінка уміння спілкуватись англійською (SRENPROF) та іспанською

[9]. З огляду на це, дані, отримані за допомогою теста Фланкера, перевірялися батареєю тестів PEBL [8].

(SRSPPROF) мовами, правильність називання картинок англійською (EPRODACC) та іспанською (SPPRODACC) мовами, ЧР при виконанні завдань на продукування речень англійською (EPRODRT) та іспанською (SPPRODRT) мовами, точність (SEACC) та ЧР (SERT) при виконанні завдань на переключення з іспанської на англійську мову, точність (ESSAC) та ЧР (ESRT) при виконанні завдань на переключення з англійської на іспанську мову.

У підвибірці україно-російсько-англомовних трилінгвів виявлявся кореляційний зв'язок між такими змінними: ступінь ідентифікації з українською культурою (CULTID), суб'єктивна оцінка уміння спілкуватись українською (SRUKPROF), російською (SRRUPROF) та англійською (SRENPROF) мовами, правильність називання картинок українською мовою (PRODACC), ЧР при виконанні завдань на продукування речень українською мовою (PRODRT) та гальмівний контроль (IC).

Для з'ясування причинних зв'язків між указаними змінними був використаний множинний регресивний аналіз.

Перейдемо до розгляду отриманих результатів у кожній підвибірці.

Результати кореляційного аналізу у *підвибірці англомовних монолінгвів* подано нижче в табл. 1.

Як видно з таблиці, показник “ідентифікація з американською культурою” статистично значущо негативно корелює із суб'єктивною оцінкою уміння спілкуватись іноземною мовою ($r = -.432$, $p = .04$) та позитивно – із правильністю називання картинок англійською мовою ($r = .493$, $p = .02$). Це може свідчити про те, що в групі монолінгвів культурна ідентифікація тісно пов'язана не лише з тим, як суб'єкт сприймає власні мовленнєві здібності, але й з актуальним рівнем володіння рідною мовою. Кореляційний зв'язок між гальмівним контролем та мовленнєвими здібностями не досягає рівня статистичної значущості. Вочевидь, це вказує на те, що лінгвістичні та когнітивні здібності монолінгвів не обов'язково пов'язані між собою так, як у білінгвів [9]. Можна припустити, що не гальмівний

контроль, а деякі інші когнітивні структури (наприклад, оперативна пам'ять) відіграють визначальну роль під час використання мови монолінгвами.

Для кращого розуміння взаємовідношень між культурною ідентифікацією монолінгвів, суб'єктивною оцінкою ними вміння спілкуватись іноземною мовою та правильністю називання картинок англійською був проведений множинний регресійний аналіз, де перші дві виступили як незалежні змінні, а остання – як залежна (рис. 1, 2).

Таблиця 1

**Матриця інтеркореляцій
у підвибірці англомовних монолінгвів**

ЗМІННІ		CUL TID	SREN ROF	SRFL ROF	COMP ACC	COM PRT	PROD ACC	PRO DRT
SREN ROF	r	0.02						
	p	0.928						
	N	23						
SRFL ROF	r	-.432*	0.065					
	p	0.04	0.723					
	N	23	32					
COMP ACC	r	0.005	-0.099	0.051				
	p	0.984	0.67	0.825				
	N	21	21	21				
COMP RT	r	0.029	-0.156	-0.115	.535*			
	p	0.9	0.5	0.619	0.012			
	N	21	21	21	21			
PROD ACC	r	.493*	-0.09	-0.315	0.27	.465*		
	p	0.02	0.628	0.084	0.249	0.039		
	N	22	31	31	20	20		
PROD RT	r	0.246	-0.016	-0.245	0.004	-0.091	-0.114	
	p	0.342	0.939	0.238	0.989	0.747	0.588	
	N	17	25	25	15	15	25	
IC	r	-0.264	0.017	0.147	-0.256	-0.069	-0.32	0.095
	p	0.261	0.931	0.448	0.275	0.774	0.097	0.673
	N	20	29	29	20	20	28	22

* $p \leq 0,05$.

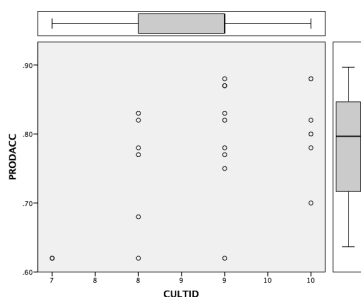

Рис 1. Залежність між ідентифікацією з американською культурою та правильністю називання картинок англійською мовою

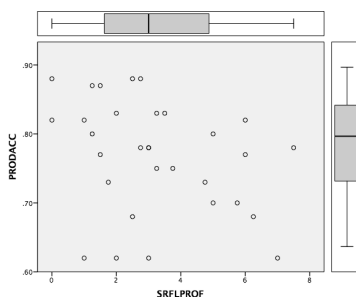

Рис 2. Залежність між суб'єктивною оцінкою вміння спілкуватись іноземною мовою та правильністю називання картинок англійською мовою

З'ясувалося, що суб'єктивна оцінка вміння спілкуватись іноземною мовою не є значущим предиктором правильного називання картинок англійською, в той час, коли відношення між культурною ідентифікацією та правильністю називання картинок англійською мовою виявилось статистично значущим ($b = .040$, $\beta = .422$, $t(19) = 1.939$, $p = .067$). Оскільки використана модель регресійного аналізу не враховувала значущу кількість варіацій залежної змінної (хоча є певна тенденція: $R^2 = .266$, а з уточненням: $R^2 = .189$, $F(2, 21) = 3.44$, $p = .053$), інші непротестовані тут фактори вважаються такими, що впливають на продуктивність мовленнєвих здібностей.

Результати кореляційного аналізу у *підвибірці вельсько-англомовних білінгвів* подано нижче в табл. 2.

У цій підвибірці культурна ідентифікація з вельською культурою статистично значущо позитивно корелює із суб'єктивною оцінкою власного вміння спілкуватись вельською ($r = .558$, $p = .025$). Разом із цим, виявилось, що мотивація спілкування англійською на високому рівні статистичної значущості негативно корелює з ЧР при виконанні завдань на продукування речень вельською мовою ($r = -.712$, $p = .002$).

Таблиця 2

**Матриця інтеркореляцій
у підвибірці вельсько-англомовних білінгвів**

ЗМІНИ		CUL TID	ENMO TIV	SRWL PROF	SREN PROF	WPRO DACC	WPRO DRT	EP RO DA CC
ENMO- TIV	r	-0.131						
	p	0.629						
	N	16						
SRWL- PROF	r	.558*	-0.344					
	p	0.025	0.192					
	N	16	16					
SREN- PROF	r	0.291	0.375	0.223				
	p	0.273	0.153	0.406				
	N	16	16	16				
WPRO- DACC	r	-0.171	0.129	-0.314	-0.117			
	p	0.526	0.635	0.237	0.667			
	N	16	16	16	16			
WPRO- DRT	r	-0.064	-.712**	0.225	-0.392	-0.304		
	p	0.815	0.002	0.401	0.133	0.252		
	N	16	16	16	16	16		
EPRO- DACC	r	0.15	-0.317	0.171	-0.351	.535*	0.021	
	p	0.579	0.232	0.525	0.182	0.033	0.938	
	N	16	16	16	16	16	16	
EPRO- DRT	r	-0.067	-0.311	0.071	0.283	0.232	0.404	-0.188
	p	0.804	0.241	0.794	0.288	0.386	0.121	0.486
	N	16	16	16	16	16	16	16

Це може свідчити про те, що досліджувані, котрі більше вмотивовані розмовляти англійською, швидше продукують слова й вельською мовою. Але з огляду на те, що мотивація

розмовляти вельською окремо не вимірювалась, отриманий результат може відображати загальну мовленнєву мотивацію. На це вказує кореляційний зв'язок між правильністю називання картинок вельською та англійською мовами ($r = .535, p = .033$), що, в свою чергу, дозволяє певним чином пояснити відсутність зв'язку між ідентифікацією з вельською культурою та мовленнєвими здібностями в представників цієї вибірки.

Результати кореляційного аналізу у *підвибірці іспансько-англомовних білінгвів* подано нижче в табл. 3.

Таблиця 3

**Матриця інтеркореляцій
у підвибірці іспансько-англомовних білінгвів**

ЗМІННІ		AM CULTI D	HISP CULT ID	SRE N PRO F	SRS P PRO F	EPR OD AC C	EPR OD RT	SPR ODA CC	SPR OD RT	SE AC C
HISP CULT ID	r	-0.004								
	p	0.986								
	N	18								
SREN PROF	r	0.096	-0.155							
	p	0.704	0.54							
	N	18	18							
SRSP PROF	r	0.437	0.057	-0.015						
	p	0.07	0.822	0.954						
	N	18	18	18						
EPRO DACC	r	-0.075	0.149	0.191	-0.161					
	p	0.768	0.555	0.447	0.524					
	N	18	18	18	18					
EPRO DRT	r	0.447	-0.021	-0.072	0.391	-0.598**				
	p	0.063	0.934	0.777	0.109	0.009				
	N	18	18	18	18	18				
SPRO DACC	r	-0.198	-0.012	-0.293	0.236	-0.366	0.355			
	p	0.43	0.961	0.238	0.345	0.135	0.149			
	N	18	18	18	18	18	18			
SPRO DRT	r	0.038	-0.486*	0.105	-0.17	-0.414	.518*	0.144		
	p	0.881	0.041	0.677	0.499	0.088	0.028	0.567		
	N	18	18	18	18	18	18	18		
SEACC	r	-0.520*	-0.137	-0.156	-0.226	0.3	-0.563*	0.234	-0.226	
	p	0.027	0.589	0.537	0.367	0.227	0.015	0.351	0.367	
	N	18	18	18	18	18	18	18	18	
ESACC	r	-0.419	0.104	-0.334	0.167	-0.141	0.319	.693**	0.163	0.162
	p	0.084	0.682	0.175	0.508	0.578	0.197	0.001	0.519	0.52
	r	18	18	18	18	18	18	18	18	18

* $p \leq 0,05$; ** $p \leq 0,01$.

Як видно з таблиці, ступінь ідентифікації з відповідною культурою тісно пов'язана з продуктивністю окремих мовленнєвих здібностей. Так ідентифікація з американською культурою статистично значущо негативно корелює з точністю переключення з іспанської на англійську мову ($r = -.520, p = .027$), а кореляційний зв'язок між нею (ідентифікацією) та точністю переключення з англійської на іспанську мову наближається до рівня статистичної значущості ($r = -.419, p = .084$). Поясненням цьому є те, що респонденти, котрі здебільшого ідентифікують себе з американською культурою рідше здійснюють переключення на іспанську мову. Ступінь ідентифікації з іспанською культурою негативно корелює з ЧР при виконанні завдань на продукування речень іспанською мовою ($r = -.486, p = .041$), що, як і у попередньому випадку, може бути пояснене досвідом використання досліджуваними мови: ті з них, котрі високо оцінюють ступінь своєї ідентифікації з іспанською культурою, в повсякденному житті частіше використовують саме іспанську, що й відображається на швидкості вербалізації слів цією мовою.

Два окремі лінійні регресійні аналізи результатів виконання досліджуваними цієї підвибірki завдань на точність переключення з іспанської на англійську мову (SEACC) та на точність переключення з англійської на іспанську мову (ESSAC) і використанням показника ідентифікації з американською культурою як змінною-предиктором вказали на наступне (рис. 3, 4).

Результати першого лінійного регресійного аналізу вказали на те, що ідентифікація з американською культурою істотно визначає здатність переключення з іспанської на англійську мову ($b = -.038, \beta = -.520, t(16) = -2.434, p = .027$), а результати другого – засвідчили, що вплив ідентифікації з американською культурою на здатність переключатись з англійської на іспанську мову досягає порогу значущості ($b = -.025, \beta = -.419, t(16) = -1.844, p = .084$).

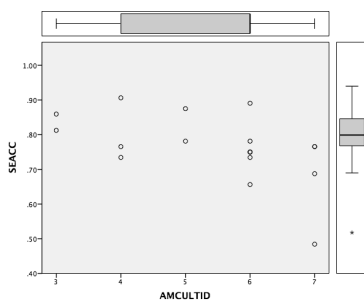

Рис 3. Залежність між ідентифікацією з американською культурою та точністю переключення з іспанської на англійську мову

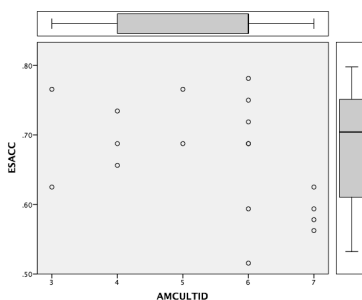

Рис 4. Залежність між ідентифікацією з американською культурою та точністю переключення з англійської на іспанську мову

Додатковий регресійний аналіз із залученням показників ЧР при виконанні завдань на продукування речень іспанською мовою (залежна змінна) та показника ступеня ідентифікації з іспанською культурою (незалежна змінна) довів, що останній є предиктором ЧР ($b = -39.957$, $\beta = -.486$, $t(16) = -2.224$, $p = .041$).

Результати кореляційного аналізу у **підвибірці українсько-російсько-англомовних трилінгвів** подано нижче в табл. 4.

Подібно до вельсько-англомовних білінгвів, культурна ідентифікація трилінгвів не пов'язана з об'єктивним виконанням мовленнєвих завдань. Так, ідентифікація з українською культурою суб'єктивна оцінка уміння спілкуватись російською ($r = -.366$, $p = .026$) та англійською ($r = -.369$, $p = .024$) мовами, що свідчить про сприймання досліджуваними власної рідної мови та культури як єдиного цілого, навіть якщо їхній реальний досвід свідчить про зворотне. Так само, як і в групі англомовних монолінгвів кореляційний зв'язок між гальмівним контролем та мовленнєвими здібностями виявлений не був. Хоча це і видається несподіваним з огляду на трилінгвізм досліджуваних, проте зовсім не означає, що їхні мовленнєві та когнітивні здібності функціонують повністю ізольовано одне від одного.

**Матриця інтеркореляцій
у підвибірці україно-російсько-англомовних трилінгвів**

ЗМІНИ		CULT ID	SRUKP ROF	SRRUP ROF	SRENП ROF	PRODA CC	PROD RT
SRUKP ROF	r	0.139					
	p	0.412					
	N	37					
SRRUP ROF	r	-.366*	0.013				
	p	0.026	0.941				
	N	37	37				
SRENП ROF	r	-.369*	.469**	0.244			
	p	0.024	0.003	0.145			
	N	37	37	37			
PRODA CC	r	-0.132	-0.123	0.133	-0.038		
	p	0.435	0.469	0.432	0.822		
	N	37	37	37	37		
PRODRT	r	-0.252	0.171	0.210	0.257	0.072	
	p	0.137	0.318	0.220	0.130	0.676	
	N	36	36	36	36	36	
IC	r	-0.029	0.035	-0.187	-0.2	-0.045	0.208
	p	0.866	0.838	0.269	0.235	0.79	0.223
	N	37	37	37	37	37	36

* $p \leq 0,05$; ** $p \leq 0,01$.

Для порівняння особливостей гальмівного контролю у вибірці англомовних монолінгвів та україно-російсько-англомовних трилінгвів був проведений однофакторний дисперсійний аналіз (one-way ANOVA). Його результати виявилися статистично незначущими ($F(1, 64) = 2.323, p = .132$), що суперечить отриманим раніше даним про краще виконання білінгвами когнітивних завдань тесту Фланкера [2]. У нашому випадку причини криються, очевидно, у прагненні досліджуваних студентів продемонструвати якомога кращі результати під час виконання тестових завдань на визначення гальмівного контролю, про що свідчить достатньо високий рівень їхнього виконання в обох групах: 88% ($\sigma = .21$) у підвибірці англомовних монолінгвів та 84% ($\sigma = .09$) у підвибірці українсько-російсько-англомовних трилінгвів.

Висновки та перспективи подальших розвідок. На матеріалі дослідження культурної ідентифікації, мовленнєвих здібностей та гальмівного контролю носіїв різних мов була зроблена спроба встановити особливостей зв'язку між указаними змінними. Емпірично встановлено, що в групі англomовних монолінгвів рівень ідентифікації з американською та іспанською культурою пов'язаний із точністю (правильністю) називання картинок англійською, а в групі іспансько-англomовних білінгвів високий рівень ідентифікації з іспанською культурою впливає на швидкість продукування слів-іменників іспанською мовою. Більша ідентифікованість іспансько-англomовних білінгвів з американською зумовлює гірше виконання ними завдань на переключення знакових систем.

Також був становлений зв'язок між культурною ідентифікацією та суб'єктивним оцінюванням власних мовленнєвих умінь у групах англomовних монолінгвів, вельсько-англійських білінгвів та українсько-російсько-англomовних трілінгвів. Так, англomовні монолінгви, ідентифікація яких з американською культурою є достатньо високою, гірше оцінюють власні вміння розмовляти іноземною мовою та, можливо, мають низьку мотивацію вивчати другу мову. Так само вельсько-англійські білінгви з високим рівнем ідентифікації з вельською культурою краще оцінюють власні вміння розмовляти вельською, а ідентифіковані з українською культурою українсько-російсько-англomовні трілінгви нижче оцінюють свої вміння розмовляти російською та англійською.

Зв'язку між гальмівним контролем та лінгвістичним здібностями а ні серед монолінгвів, а ні серед бі- та трілінгвів виявлено не було, що, на наш погляд, пояснюється особливостями використаної діагностичної методики. Тому з метою кращою диференціації досліджуваних груп за параметром гальмівного контролю слід у подальшому використати більш дискримінативно точний тест.

Таким чином, отримані дані свідчать про тісний зв'язок культурної ідентифікації особистості та її мовленнєвих

здібностей, характер якого, як виявилось, варіюється в представників монолінгвальних та мультілінгвальних спільнот. У будь-якому випадку, фактор культурної ідентифікації має бути врахований під час організації психолінгвістичних досліджень. *Перспективи подальших досліджень* у цьому напрямку вбачаємо у застосуванні нейрофізіологічних методів з метою з'ясування впливу культурної ідентифікації на перебіг когнітивних процесів.

Список використаних джерел

1. Altman C. Family language policies, reported language use and proficiency in Russian-Hebrew bilingual children in Israel / C. Altman, Z. Burstein Feldman, D. Yitzhaki, S. Armon Lotem, J. Walters // *Journal of Multilingual and Multicultural Development*. – 2014 – № 35. – P.216-234.
2. Bhatt R.M. Code-switching and the optimal grammar of bilingual language use / R.M. Bhatt, A. Bolonyai // *Bilingualism : Language and Cognition*. – 2011. – №14. – P.422-546.
3. Bialystok E. Publication bias and the validity of evidence : What's the connection? / E. Bialystok, J.F. Kroll, D. Green, B. MacWhinney, F. Craik // *Psychological Science* (in press).
4. Costa A. Bilingualism aids conflict resolution : Evidence from the ANT task / A. Costa, M. Hernández, N. Sebastián-Gallés // *Cognition*. – 2008. – №106. – P.59-86.
5. de Bruin A. Cognitive Advantage in Bilingualism An Example of Publication Bias? / A. de Bruin, B. Treccani, S. Della Sala // *Psychological Science*. – 2015. – № 26. – P.99-107.
6. Kaplan E. The Boston Naming Test / E. Kaplan, H. Goodglass, S. Weintraub. – Philadelphia : Lea & Febiger, 1983.
7. Mathôt S. OpenSesame : An open-source, graphical experiment builder for the social sciences / S. Mathôt, D. Schreij, J. Theeuwes // *Behavior Research Methods*. – 2012. – №44. – P.314-324.
8. Mueller S. T. The Psychology Experiment Building Language (PEBL) and PEBL Test Battery / S.T. Mueller, B.J. Piper // *Journal of Neuroscience Methods*. – 2014. – № 222. –P.250-259.
9. Prior A. A bilingual advantage in task switching / A. Prior, B. Macwhinney // *Bilingualism : Language and Cognition*. – 2009. – №13. – P.253-262.

10. Schneider W. E-Prime Reference Guide / W. Schneider, A. Eschman, A. Zuccolotto. – Pittsburgh : Psychology Software Tools, Inc., 2012.

11. Szekely A. A new on-line resource for psycholinguistic studies / A. Szekely, T. Jacobsen, S. D'Amico et al. // Journal of Memory and Language. – 2004. – №51. – P.247-250.

С.К. Фейрчалд

КУЛЬТУРНАЯ ИДЕНТИФИКАЦИЯ И ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ЯЗЫКА МОНО-, БИ- И ТРИЛИНГВАМИ

Статья посвящена исследованию связи языка и культуры. В билингвальных сообществах использование определенного языка часто выступает маркером культурной идентификации. Осуществляемое индивидом во время общения переключение с одной системы кодов (знаковой системы) на другую, переход с одного языка на другой также выступает средством выражения его социальной и культурной принадлежности. В предлагаемом исследовании рассматривается взаимосвязь между культурной идентификацией и речевыми умениями англоязычных монолингвов (США), уэльско-англоязычных билингвов (Уэльс), испанско-англоязычных билингвов (США), украинско-русско-англоязычных трилингвов (Украина). Проведен корреляционный, многофакторный регрессионный и однофакторный дисперсионный анализ полученных данных.

Ключові слова: речевые умения, культурная идентификация, билингвизм, переключение системы кодов, психолингвистика, кросслингвистический и кросскультурный анализ.

S. Fairchild

CULTURAL IDENTIFICATION & LANGUAGE USE IN MONOLINGUALS, BILINGUALS, AND TRILINGUALS

The relationship between cultural identification and subjective and objective measures of language proficiency was explored in four populations of speakers. The interaction between linguistic abilities and inhibitory control was also investigated. Culture and language were found to be related in all groups, but the way in which the two elements were related varied from population to population. For both groups tested in the U.S., English monolinguals and Spanish-English bilinguals, cultural identification directly influenced language production ability. English monolinguals who identified more strongly with American culture were more accurate producing English nouns, and Spanish-English bilinguals who identified more strongly with Hispanic culture were faster to produce Spanish nouns. Identifying more strongly with American culture also caused Spanish-English bilinguals to perform more poorly on the code-switching task.

Cultural identification was related to self-ratings of language proficiency in three of the four groups: English monolinguals, Welsh-English bilinguals, and Ukrainian-Russian-English trilinguals. English monolinguals who identified more

strongly with American culture rated themselves lower on foreign language proficiency. This strong cultural identification may either be related to attitude about one's proficiency, or the motivation to learn a second language. Welsh-English bilinguals who strongly identified with Welsh culture also rated their Welsh language abilities higher. Similarly, Ukrainian-Russian-English trilinguals who identified strongly with Ukrainian culture rated proficiency in both Russian and English lower.

Inhibitory control was found to be unrelated to any of the subjective and objective linguistic measures collected. Furthermore, no advantage was found for the trilingual group as compared to the monolingual group. As mentioned above, this does not negate the idea of a bilingual (or trilingual) advantage. The explanation proposed to account for these data is that participants were simply performing at ceiling on the task. A more rigorous test of inhibitory control would be needed to reveal differences between the groups.

The data presented here clearly show that individuals think of their culture and language as being highly interconnected entities. Feelings of cultural identification can also lead to changes in language use itself, but may vary among language communities. Since this relationship between culture and language proficiency was found only in groups tested in the U.S., it is possible that this kind of relationship is more likely to be present in a monolingual community. In multilingual communities like Wales and Ukraine, regular exposure to two languages may alter this relationship. Nevertheless, the present study demonstrates the importance of taking into consideration cultural identification when conducting psycholinguistic research. Future research should seek to better understand the connection between culture and language by assessing the two components in a variety of language communities, and administering multiple tasks of linguistic ability. Neural measures should also be employed in order to understand how cultural identification might affect online cognitive processes.

Keywords: *language proficiency, cultural identification, bilingualism, code-switching, psycholinguistics, cross-linguistic, cross-cultural analysis.*

Переклад з англійської Тітова І.Г.

Надійшла до редакції 05.05.2015 р.